

Publieke opinie over ontwikkelingssamenwerking

Rapport Ipsos I&O i.o.v. Cordaid
Meting II – zomer 2025

www.ipsos-publiek.nl

Colofon

Uitgave

Ipsos I&O

Zuiderval 70

7543 EZ Enschede

Piet Heinkade 55

1019 GM Amsterdam

Amstelveenseweg 760

1081 JK Amsterdam

Ericssonstraat 2

5121 ML Rijen

Rapportnummer

2025/166

Datum

19 september 2025

Opdrachtgever

Cordaid

Auteurs

Maartje van de Koppel

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Over het onderzoek	4
Ontwikkelingssamenwerking	4
Mondiale gezondheid	6
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding en achtergrond	7
1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen	7
1.3 Uitvoering van het onderzoek	8
1.4 Leeswijzer	8
2 Belang van ontwikkelingssamenwerking	9
2.1 Grote vraagstukken van dit moment	9
2.2 Belang van ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp	12
2.3 Belang van specifieke beleidsterreinen	15
3 Investeren en bezuinigen	16
3.1 Waarin moeten we investeren en waarop bezuinigen?	16
3.2 Dekken van investeringen	19
3.3 Kennis van huidige begroting	20
3.4 Bezuinigingen op USAID	21
4 Houdingen t.a.v. ontwikkelingssamenwerking	22
4.1 Invloed van Nederland in de wereld	22
4.2 Gewenste rol van Nederland op wereldtoneel	24
4.3 Stellingen	25
5 Houdingen t.a.v. mondiale gezondheid	27
5.1 Belang van specifieke beleidsterreinen	27
5.2 Stellingen	29

Samenvatting

Over het onderzoek

In opdracht van Cordaid onderzocht Ipsos I&O hoe Nederlanders denken over ontwikkelingssamenwerking en *global health* (hierna: mondiale gezondheid). Ook bekijken we hoe de publieke opinie zich op deze thema's heeft ontwikkeld sinds de eerste meting van dit onderzoek, in het voorjaar van 2024. Het huidige onderzoek werd uitgevoerd van 14 augustus t/m 7 september 2025, door middel van een enquête onder Nederlanders (18+) in het I&O Research Panel.

Ontwikkelingssamenwerking

Ontwikkelingssamenwerking krijgt geen prioriteit, wel iets vaker belangrijk gevonden

Hoe belangrijk vinden Nederlanders ontwikkelingssamenwerking? Dat onderzochten we op verschillende manieren. Ten eerste bekeken we het *absolute* belang, door rechtstreeks te vragen hoe belangrijk of onbelangrijk men ontwikkelingssamenwerking vindt. De helft (50%) van de Nederlanders vindt het heel of redelijk belangrijk dat Nederland 'financiële hulp geeft aan landen om zich verder te ontwikkelen'. Eén op vijf (20%) vindt het onbelangrijk, de rest heeft er geen uitgesproken mening over.

In 2024 zei nog 44 procent deze financiële hulp belangrijk te vinden. Hier zien we dus een lichte toename. Deze zit vooral bij kiezers die al positiever tegenover ontwikkelingssamenwerking stonden; met name kiezers van PVV en JA21 blijven sceptisch.

Humanitaire hulp ('financiële hulp aan landen in nood') wordt iets belangrijker gevonden dan ontwikkelingssamenwerking: 60 procent vindt dit belangrijk. Dat was 54 procent in 2024.

Wat betreft specifieke beleidsterreinen binnen ontwikkelingshulp, vinden (ruim) zes op de tien Nederlanders het belangrijk dat Nederland financiële hulp biedt aan arme landen voor 'omgaan met water' (65%), 'zorgen dat mensen genoeg en gezond voedsel hebben' (63%) en 'goede gezondheidszorg' (61%).

Een tweede manier om belang te onderzoeken is door te kijken naar het *relatieve* belang: hoe belangrijk is het thema in relatie tot andere thema's? Dan zien we dat ontwikkelingssamenwerking heel weinig prioriteit krijgt. Zowel spontaan als geholpen vinden Nederlanders met name wonen, immigratie, internationale onveiligheid en klimaatverandering de belangrijke vraagstukken van deze tijd. 'Inkomensongelijkheid en armoede in de wereld' en 'afnemende volksgezondheid, pandemieën' staan helemaal onderaan deze lijst. Dat was in 2024 ook al het geval. Het relatieve belang van ontwikkelingssamenwerking nam dus *niet* toe.

Minder animo voor bezuinigingen; nog steeds geen enthousiasme voor investeringen

Dat ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp relatief weinig prioriteit krijgen, in vergelijking met (nationale) thema's, blijkt ook uit de Nederlandse houdingen over de begroting. Een zeer beperkte groep wil investeren in ontwikkelingssamenwerking (1%) of humanitaire hulp (2%). Voor investeringen in primair nationale aangelegenheden – bijvoorbeeld woningbouw (60%) of zorg (43%) – bestaat beduidend meer draagvlak. Bij geen enkele kiezersgroep is echt enthousiasme voor investeringen in ontwikkelingshulp, behalve bij Partij voor de Dieren (12% wil hierin investeren).

Bijna een kwart van de Nederlanders (23%) vindt dat de overheid wel mag bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking. Bij humanitaire hulp gaat het om 15 procent. Daarmee staan de thema's relatief hoog op het bezuinigingslijstje.

Maar het draagvlak voor bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking nam wel flink af: vorig jaar wilde nog 49 procent bezuinigen op deze post, waarmee het bovenaan de lijst stond.¹ Nu worden kunst en cultuur (43%), snelwegen (30%) en duurzaamheidsbeleid (23%) vaker of net zo vaak aangevinkt als geschikte bezuinigingsposten.

Van de bezuinigingen op USAID, de Amerikaanse ontwikkelingsorganisatie waarvan het budget afgelopen februari vrijwel volledig werd geschrapt, hebben de meeste Nederlanders (62%) wel iets meegekregen. Maar slechts één op de vijf (21%) vindt dat hierdoor voor Nederland en de EU een morele plicht ontstaat om meer geld vrij te maken voor ontwikkelingssamenwerking. Vaker vindt men dat niet (39%; de rest staat er neutraal tegenover of weet het niet).

‘Sterke internationale positie belangrijk’; Nederlandse invloed kleiner geschat dan vorig jaar

Hoewel Nederlanders relatief weinig (financieel) belang hechten aan ontwikkelingssamenwerking, vinden zij een invloedrijke internationale positie wel belangrijk. Momenteel dichten de meesten hun land ook wel een serieuze rol op het wereldtoneel toe: circa vier op tien noemen de Nederlandse rol in de internationale economie en in de Europese politiek ‘niet groot, maar ook niet klein’ en nog eens drie op tien denken dat die rol groot is. Kiezers van alle partijen willen de internationale invloed van Nederland liever vergroten dan verkleinen. Bovendien is twee derde (67%) het eens met de volgende stelling: “Zeker nu de wereld onrustig en onveilig is, moet Nederland een sterke internationale positie hebben en houden”.

Vergeleken met 2024 wordt de internationale invloed van Nederland nu wat minder vaak als ‘groot’ geschat. Het aandeel dat deze invloed in de internationale economie en in de Europese politiek wil vergroten, nam juist wat toe.

Daarnaast groeide de groep die het belangrijk vindt dat de Nederlandse regering kan samenwerken met andere landen ten opzichte van vorig jaar (74% naar 83%). Dat de regering ‘de Nederlandse belangen kan vertegenwoordigen in de internationale politiek’ werd juist iets minder belangrijk (83% naar 76%) – hoewel nog steeds de overgrote meerderheid dit van belang vindt.

‘Ontwikkelingssamenwerking moet vooral Nederlands belang dienen’

Nederlanders vinden vaker dat Nederland via het buitenlandbeleid vooral moet opkomen voor het ‘Nederlandse belang’ (55%; 15% is het hiermee oneens) dan voor het ‘belang van alle landen’ (29%; ook 29% oneens). Vier op de tien denken dat ontwikkelingssamenwerking kan bijdragen aan het voorkomen van migratie naar Nederland (44%; 22% denkt van niet), en dat deze samenwerking een positieve invloed op de wereld heeft (41%; 24% niet).

Maar over de vraag wat ontwikkelingssamenwerking (voor Nederland) oplevert, bestaat verder vooral verdeeldheid. Zo denkt 37 procent dat Nederland ‘er zelf niets voor terugkrijgt’, maar is 31 procent het daar niet mee eens (rest is neutraal of weet het niet). Ook denkt een derde (33%) dat ontwikkelingssamenwerking een positieve invloed heeft op Nederland, maar gelooft een vergelijkbaar aandeel van niet (28%).

¹ Investerings- en bezuinigingen op humanitaire hulp werden dit keer voor het eerst onderzocht.

Wel nam het aandeel dat denkt dat ontwikkelingssamenwerking een positieve invloed heeft op Nederland iets toe (28% in 2024 naar 33% nu). Ook is men het nu wat vaker eens met de stelling 'Als Nederland investeert in ontwikkelingslanden, worden wij daar als land ook beter van' (29% naar 33%).

In 2024 vond al 79 procent van de Nederlanders dat het belangrijk is dat Nederland haar kennis op het gebied van water en voedsel deelt met andere landen. Ook dit aandeel nam wat toe, naar 82 procent.

Mondiale gezondheid

Nederlanders zien gebrekkige voorbereiding op toekomstige pandemieën

Slechts 14 procent van de Nederlanders vindt ons land voldoende voorbereid op een eventuele toekomstige pandemie. Dat is minder dan vorig jaar (toen nog 20%). Vier op de tien (39%) denken nu niet dat we genoeg voorbereid zijn (de rest heeft geen uitgesproken mening).

Investerings om pandemieën te voorkomen kunnen dan ook op meer voor- (circa 4 op 10) dan tegenstanders (circa 2 op 10) rekenen. Maar los van pandemieën is er weinig draagvlak om 'meer geld te investeren in de gezondheidszorg in arme landen': 23 procent wil dat wel, 39 procent niet, de rest staat er neutraal tegenover of weet het niet. De helft (51%) wil eerst de Nederlandse gezondheidszorg verbeteren, voordat we investeren in zorg elders.

Wel vindt een duidelijke meerderheid (71%) het belangrijk dat er tussen landen wordt samengewerkt op het gebied van zorg. Voorstanders wijzen vooral op de voordelen van kennisdeling, kostenbesparing en pandemische paraatheid.

Weinig verschillen in prioriteit voor verschillende thema's binnen mondiale gezondheid

Als we voor verschillende beleidsterreinen binnen mondiale gezondheid vragen hoe belangrijk Nederlanders het vinden dat Nederland hierop geld en kennis inzet, zien we weinig onderlinge verschillen. De beschikbaarheid van vaccins (76%), gezondheid van moeders en kinderen (71%) en het voorkomen van een nieuwe pandemie (71%) krijgen relatief de meeste prioriteit.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

Bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2023 werd een groeiend aantal zetels in het parlement ingenomen door partijen die kritisch staan tegenover ontwikkelingssamenwerking en de aanpak van mondiale problemen in een internationale context.

In het voorjaar van 2024 onderzocht Ipsos I&O al eens in opdracht van Cordaid hoe Nederlanders denken over ontwikkelingssamenwerking en mondiale gezondheid. Uit de resultaten bleek dat flinke groepen kiezers het belang van ontwikkelingssamenwerking inzien en dat de meesten het belangrijk vinden om een invloedrijke internationale positie te behouden, en om de samenwerking met andere landen op te zoeken. Toch was het *relatieve* belang van ontwikkelingssamenwerking – vergeleken met andere (binnenlandse) thema's – laag. Bovendien was de helft van de kiezers destijds bereid om hierop te bezuinigen.

Nu, met de val van het kabinet-Schoof en de geplande verkiezingen in oktober, hebben opnieuw grote verschuivingen plaatsgevonden in het Nederlandse politieke landschap. Daarom onderzochten we dit thema opnieuw.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van het onderzoek is tweeledig: de huidige publieke opinie rondom ontwikkelingssamenwerking en mondiale gezondheid (*global health*) in kaart brengen en schetsen hoe die zich het afgelopen jaar heeft ontwikkeld. Het onderzoek moet inzicht verschaffen in welke onderdelen van ontwikkelingssamenwerking en mondiale gezondheid wel (of juist geen) weerklank vinden bij verschillende kiezers. De centrale vraag is:

Wat is het huidige draagvlak onder Nederlanders voor ontwikkelingssamenwerking en mondiale gezondheid, en hoe is dit het afgelopen jaar veranderd?

Hieruit volgen de deelvragen:

- 1 Hoe staan Nederlanders tegenover ontwikkelingssamenwerking en investeringen in lage- en middeninkomenlanden?**
 - a Hoe belangrijk vinden Nederlanders ontwikkelingssamenwerking?
 - i Waarom denken zij hier zo over?
 - ii Hoe verhoudt het belang van ontwikkelingssamenwerking zich tot dat van nationale thema's?
 - b Aan welke thema's binnen ontwikkelingssamenwerking hechten Nederlanders de meeste waarde?
 - c Hoe belangrijk is het voor kiezers dat Nederland haar internationale positie behoudt?
 - d Hoeveel budgettaire prioriteit geven Nederlanders aan ontwikkelingssamenwerking?
- 2 Hoe staan Nederlanders tegenover mondiale gezondheid (*global health*)?**
 - a Hoe belangrijk vinden Nederlanders het investeren in en bevorderen van mondiale gezondheid?
 - i Waarom denken zij hier zo over?
- 3 Hoe hebben bovenstaande houdingen zich het afgelopen jaar ontwikkeld?**

1.3 Uitvoering van het onderzoek

Enquête

Het onderzoek bestond uit een enquête onder het algemene Nederlandse publiek. De vragenlijst is uitgezet in het I&O Research Panel en kon worden ingevuld van donderdag 14 augustus t/m zondag 7 september. Na enige tijd ontvingen panelleden die nog niet hadden meegedaan een herinneringsmail.

Respons & weging

In totaal werkten 1.310 Nederlanders mee aan het onderzoek. Dat is een respons van 52 procent. De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Nauwkeurigheid & marges

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van circa $n=1.300$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 3 procent. Indien de percentages niet optellen tot 100 procent, is dit het gevolg van afrondingsverschillen.

1.4 Leeswijzer

Vergelijkingen

Waar mogelijk, vergelijken we de uitkomsten van het onderzoek met de uitkomsten van 2024. Daarnaast lichten we, waar statistisch significant en relevant, verschillen in uitkomsten voor verschillende groepen uit in het rapport, zoals leeftijdsgroepen, opleidingsniveaus en kiezersgroepen. Bij uitkomsten over subgroepen zijn er minder waarnemingen dan in de totale steekproef, daarom zijn er grotere foutmarges van toepassing. Zo is bij de verschillende opleidingsgroepen een foutmarge van circa 5 procent van toepassing.

Verschillen tussen groepen benoemen we alleen als deze statistisch significant zijn. Uitkomsten uitgesplitst naar politieke voorkeur zijn meestal apart in tabellen of figuren getoond. Andere uitsplitsingen naar demografische kenmerken zijn in de **groene kaders** weergegeven.

2 Belang van ontwikkelingssamenwerking

2.1 Grote vraagstukken van dit moment

Wonen, immigratie en klimaat meest top-of-mind thema's

Aan het begin van de vragenlijst vroegen we respondenten in een open vraag wat volgens hen de belangrijkste vraagstukken van dit moment zijn, ofwel de problemen die dringend op een aanpak of oplossing vragen. Onderstaande woordenwolk vat de open antwoorden samen, waarbij de meest genoemde worden groter en centraler zijn weergegeven.

Het vraagstuk dat het vaakst spontaan genoemd wordt is wonen. Daarna worden met name het verminderen van immigratie en het aanpakken van klimaatverandering vaak genoemd. 'Klimaat' staat centraal in de woordenwolk, maar dat komt vooral doordat het thema 'wonen' op meer verschillende manieren wordt aangeduid: woningnood, woningbouw, woningtekort, woningmarkt, huizen, enzovoorts.

In mindere mate worden ook veiligheid, defensie, de Europese Unie en de economie regelmatig genoemd.

Internationale issues gaan over oorlog, ontwikkelingshulp vrijwel niet genoemd

In het onderzoek van 2024 zagen we dat internationale vraagstukken vooral draaiden om internationale veiligheid. Ook nu is dat sterk het geval. Veelgenoemd is defensie, kleinere groepen respondenten verwijzen ook naar 'internationale spanningen', 'geopolitiek', of 'oorlog' in het algemeen. De oorlogen in Oekraïne en Gaza worden ook regelmatig genoemd.

Wanneer respondenten armoede en inkomensongelijkheid noemen als belangrijke vraagstukken, is dat meestal zonder verder te specificeren of het over armoede in Nederland of in de wereld gaat – maar degenen die dit wel specificeren, hebben het veelal over armoede 'in ons land'.

Slechts een enkeling refereert aan 'ontwikkelingswerk', 'vluchtelingenhulp' of 'humanitaire rampen'.

Figuur 2.1: Woordenwolk van grote vraagstukken

'Wat zijn volgens u de belangrijkste vraagstukken van dit moment? Problemen die dringend om een aanpak of oplossing vragen?' Centralere en grotere woorden worden vaker genoemd. Basis: allen (n = 1.310)

Wereldwijde armoede en gezondheid onderaan prioriteitenlijst

We vroegen respondenten vervolgens in een gesloten vraag wat zij de belangrijkste vraagstukken van dit moment vinden. Respondenten konden maximaal drie vraagstukken kiezen. In grote lijnen komt hier hetzelfde beeld uit voort als uit de open vraag: ‘woningmarkt, stijgende huizenprijzen, huren’ (58%), ‘immigratie en asiel’ (47%) zijn de belangrijkste issues van het moment, gevolgd door ‘internationale onveiligheid en oorlogen (internationale conflicten, defensie)’ (30%) en ‘klimaatverandering’ (26%).

‘Inkomensongelijkheid en armoede in de wereld’ (4%) en ‘Afnemen volksgezondheid, pandemieën’ (3%) worden het minst vaak gekozen.

Tabel 2.1: We zouden deze vraag ook graag gesloten willen voorleggen. Wat zijn volgens u de belangrijkste vraagstukken van dit moment? Problemen die dringend om een aanpak of oplossing vragen?

Max. 3 antwoorden mogelijk. Naar politieke voorkeur. Basis: allen (n = 1.310). Groen = min. 10 pp. meer dan totaal.

	Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	D66	CDA	SP*	PvdD	SGP*	CU*	Volt*	JA21
Wonen	58	53	53	64	58	66	72	26	54	62	67	63
Immigratie en asiel	47	84	12	69	11	32	24	14	54	22	20	86
Internat. onveilig. en oorlog	30	15	35	44	58	35	17	30	39	21	29	27
Klimaatverandering	26	3	61	11	54	26	17	73	12	28	55	6
Binnenlandse onveiligheid	17	38	4	19	7	12	12	1	18	3	0	33
Ink.ong. & armoede in NL	15	13	22	3	9	13	49	20	2	31	12	4
Groeierende tegenstellingen	15	13	16	14	20	27	23	12	18	20	14	7
Schade aan de natuur	13	0	26	11	37	10	23	46	11	6	24	6
Verlies van NL tradities	13	32	1	11	0	11	2	2	25	6	0	17
Digitale onveiligheid	12	7	14	9	6	11	10	5	20	18	20	15
Individualisering	8	2	8	8	4	16	10	11	11	18	3	4
Discriminatie	7	2	15	4	10	4	10	17	7	18	10	0
Consumptiemaatschappij	5	3	6	4	5	5	4	13	4	16	15	2
Arbeidsmarkt	5	4	4	4	3	7	2	0	4	7	0	4
Vergrijzing	4	2	3	10	5	5	2	5	5	3	0	0
Ink.ong. en armoede wereldwijd	4	2	10	0	0	3	6	14	0	7	6	0
Afnemen volksgezondheid	3	3	1	2	3	6	5	4	0	5	0	2
Anders	5	6	4	2	0	5	0	1	5	0	4	5
Weet ik niet	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50).

Voor lager en middelbaar opgeleiden zijn immigratie, binnenlandse veiligheid en het verlies van Nederlandse tradities relatief belangrijke thema's, hoger opgeleiden vinden internationale veiligheid, klimaatverandering, schade aan de natuur en individualisering vaker belangrijk.

Groeierende tegenstellingen is een thema waar Nederlanders boven de 35 zich vaak relatief zorgen over maken, discriminatie is vooral een belangrijk vraagstuk voor jongeren (18-24 jaar).

Zelfde issues als in 2024 blijven belangrijk

In 2024 vroegen we respondenten ook wat zij de belangrijkste vraagstukken van dat moment vonden, maar destijds zat er geen maximum aan het aantal antwoordopties dat men kon kiezen. Alle percentages vallen daarom in 2025 lager uit. Wel kunnen we de rangschikking van vraagstukken tussen 2024 en 2025 vergelijken. Hierin zien we weinig veranderingen.

De top vier is hetzelfde: *wonen*, *immigratie*, *internationale onveiligheid* en *klimaat*. Wel is *wonen* relatief ten opzichte van *immigratie* belangrijker geworden. In 2024 was er een ‘gat’ van 5 procentpunt tussen de twee issues (wonen: 67% en immigratie: 62%), nu is dat 11 procentpunt (wonen: 58% en immigratie: 47%).

Vrijwel alle onderwerpen zijn niet of maximaal één plek in de ranking verschoven. Alleen *binnenlandse onveiligheid* en *individualisering van de samenleving* staan nu twee plekken hoger dan vorig jaar.

Ook in 2024 zagen we al dat *inkomensongelijkheid* en *armoede in de wereld* en *afnemende volksgezondheid* en *pandemieën* relatief het minste prioriteit kregen.

Tabel 2.2: Ranking van belangrijke vraagstukken in 2024 en 2025

Basis: allen (n = 1.310). In 2024 was er geen maximum aantal vraagstukken, in 2025 konden respondenten maximaal 3 antwoorden aanvinken. Groen = meer dan 1 positie omhoog t.o.v. 2024.

Rang	Augustus 2025	Mei 2024
1	Wonen	Wonen
2	Immigratie en asiel	Immigratie en asiel
3	Internationale onveiligheid en oorlog	Internationale onveiligheid en oorlog
4	Klimaatverandering	Klimaatverandering
5	Binnenlandse onveiligheid	Groeiende tegenstellingen samenleving
6	Inkomensongelijkheid & armoede <u>in Nederland</u> Groeiende tegenstellingen samenleving	Inkomensongelijkheid & armoede <u>in Nederland</u>
7	Schade aan de natuur Verlies van Nederlandse tradities	Binnenlandse onveiligheid
8	Digitale onveiligheid	Verlies van Nederlandse tradities Schade aan de natuur
9	Individualisering van de samenleving	Digitale onveiligheid
10	Discriminatie, racisme, sociale uitsluiting	Discriminatie, racisme, sociale uitsluiting
Overig ²	De consumptiemaatschappij	Individualisering van de samenleving
	Arbeidsmarkt, werkgelegenheid en werkloosheid	Arbeidsmarkt, werkgelegenheid en werkloosheid
	Vergrijzing	Vergrijzing
	Inkomensongelijkheid en armoede in de wereld	Inkomensongelijkheid en armoede in de wereld
	Afnemen volksgezondheid, pandemieën	De consumptiemaatschappij
		Afnemen volksgezondheid, pandemieën

² Omdat de verschillen tussen de minst gekozen issues zeer klein zijn, zijn deze hier samengenomen onder ‘overig’.

2.2 Belang van ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp

Absoluut belang van ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp toegenomen

In de vorige paragraaf zagen we dat internationale thema's als ontwikkelingssamenwerking en wereldwijde armoede weinig prioriteit krijgen in vergelijking met andere (nationale) vraagstukken. We vroegen respondenten ook op meer directe wijze hoe belangrijk zij ontwikkelingssamenwerking en noodhulp vinden.

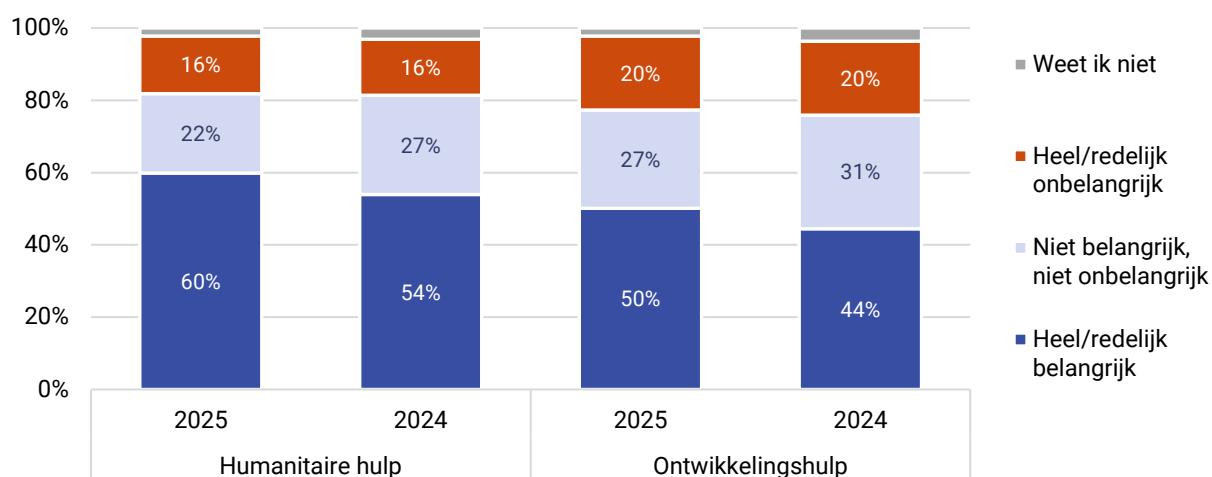
Zo gesteld vindt een flinke groep dit wel belangrijk. Zes op de tien vinden humanitaire hulp 'heel' of 'redelijk belangrijk', tegenover 16 procent die dit onbelangrijk vindt. De rest vindt het niet belangrijk maar ook niet onbelangrijk (22%) of weet het niet. Vergelijken met vorig jaar zegt men dit nu vaker belangrijk te vinden (toen: 54%). Vooral de middengroep werd kleiner, het aandeel 'onbelangrijk' veranderde niet.

Ook bij ontwikkelingshulp zien we een toename van het aandeel dat dit belangrijk vindt. Dat was 44 procent in 2024, nu 50 procent. Ook hier werd de middengroep kleiner.

Net als in 2024 wordt humanitaire hulp dus wat vaker belangrijk bevonden dan ontwikkelingshulp.

Figuur 2.2: Belang van ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp, vergelijking 2024 en 2025

'Hoe belangrijk vindt u het dat Nederland financiële hulp geeft aan landen in nood? Bijvoorbeeld omdat burgers zijn getroffen door honger, een oorlog of natuurramp / Hoe belangrijk vindt u het dat Nederland financiële hulp geeft aan landen om zich verder te ontwikkelen? Bijvoorbeeld om te zorgen dat meer kinderen naar school kunnen, meer mensen goede zorg kunnen krijgen of er op de lange termijn minder honger is.' Basis: allen (n = 1.310).

Voorstanders ontwikkelingssamenwerking zien zowel plicht als voordelen

Vervolgens vroegen we respondenten in een open vraag toe te lichten waarom zij het belangrijk of onbelangrijk vinden financiële hulp te bieden aan landen om zich verder te ontwikkelen. Degenen die dit belangrijk vinden (50% van allen), noemen zowel principiële als strategische redenen. Dit is in lijn met de uitkomsten van 2024.

Vaak wordt verwezen naar de waarden van gelijkheid en rechtvaardigheid: ook in andere landen heeft men net zo veel recht op een goed leven. Zo schrijft een respondent: “Een ander (waar ter wereld) heeft net zoveel 'recht' op goede gezondheidszorg, onderwijs en leefomstandigheden. Ik ben geen haar beter dan zij die dat niet hebben.” Of: “Het draagt bij aan een rechtvaardiger wereld.” Bovendien omschrijft een flinke groep deze hulp als een morele plicht: “Wij, de rijken, hebben de plicht om de zwakkeren bij te staan en te helpen.” Anderen schrijven bijvoorbeeld: “dit is het juist om te doen” en “Het is een menselijk (christelijke) plicht om welvaart te delen tot welzijn van anderen en voor een betere wereld.”

Een ongeveer net zo grote groep vindt het belangrijk om hulp te bieden omdat ze verwachten dat dit in de toekomst migratie naar Nederland kan voorkomen. Bijvoorbeeld: “Dan kunnen landen zich ontwikkelen en meer op eigen benen staan. Het is ook een morele verplichting na de koloniale uitbuiting eeuwenlang door westerse landen. Dat zal ook uiteindelijk tot minder migratiestromen leiden.” En: “Alles wat in de landen zelf kan worden verbeterd laat de druk om te immigreren afnemen.” Of: “Als de armere landen zich, m.b.v landen als Nederland, kunnen ontwikkelen zullen er minder vluchtelingen zijn.”

Anderen noemen (in het algemeen) economische voordelen: “Als in die landen het welvaartspeil omhoog gaat zullen niet alleen zij maar ook wij daar (economisch en moreel) van profiteren.” Een ander voorbeeld: “Samenlevingen die floreren kennen minder oorlog, minder geweld, leveren meer aan de internationale economie, zijn stabiel en al die zaken zijn ook in ons belang.”

Sceptici willen eerst problemen in Nederland aanpakken, angst voor corruptie en ineffectiviteit

Degenen die financiële hulp voor ontwikkeling onbelangrijk vinden (20% van allen), vinden het met name belangrijk om het aanpakken van problemen in Nederland voorrang te geven. Ter illustratie: “Help eerst de mensen hier en kijk dan pas verder wat we met z’n allen kunnen doen.” En: “Zolang er zoveel armoede is in ons eigen land, vind ik het bizar wat we de grens over kijken i.p.v. wat aan onze armoede doen.” Of: “Zoals al eerder aangegeven: eerst eigen bevolking helpen. Er zijn teveel mensen die gebruik moeten maken van voedselbank, kinderen die niet op een sport kunnen of niet mee op schoolreis omdat ouders geen geld hebben.”

Anderen denken vooral dat het geld ‘niet op de juiste plek terecht zou komen’, bijvoorbeeld vanwege corruptie of omdat het geld niet effectief wordt geïnvesteerd. Zo schrijft een respondent: “Eigen broek ophouden, kosten NGO's veel te hoog, hulp vaak eenzijdig en niet planmatig.” Een ander schrijft: “Als 74 jarige ben ik geïnteresseerd geweest in ontwikkelingswerk en uiteindelijk tot de conclusie gekomen dat het werk oplevert voor de ngo's maar dat het mede door corruptie in de betreffende landen weinig oplevert.”

Tot slot is er een groep die het niet de verantwoordelijkheid van Nederland vindt om andere landen (financieel) te helpen. Bijvoorbeeld: “Waarom dit kleine land? Laat de olielanden eens iets betalen. Die zwemmen in het geld.”

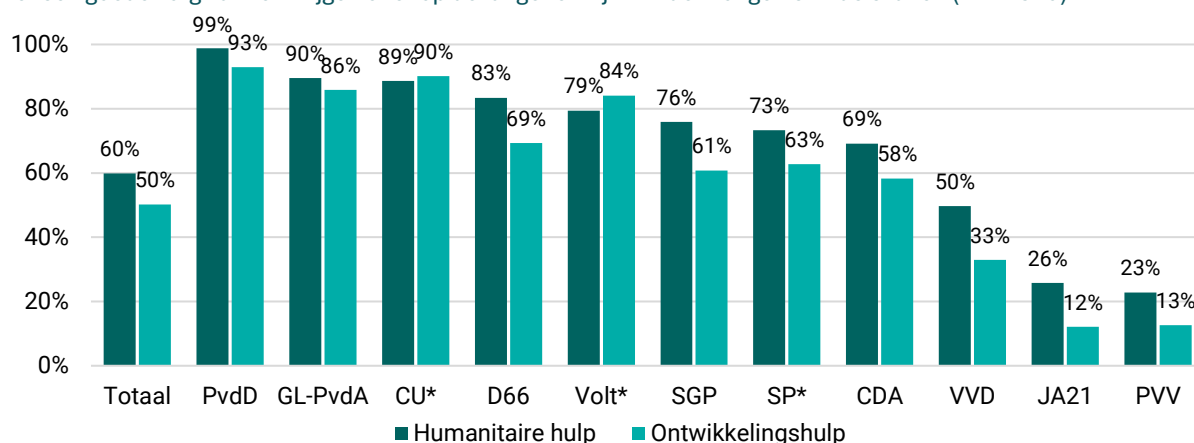
PVV- en JA21-kiezer ziet (nog steeds) weinig belang in ontwikkelings- en humanitaire hulp

Net als in 2024 zien we grote verschillen naar politieke voorkeur. Links-progressieve kiezers vinden in vrijwel alle gevallen humanitaire hulp én ontwikkelingshulp belangrijk. Ook bij kiezers van de christelijke partijen vindt de meerderheid dit belangrijk. De lichte toename in belang t.o.v. 2024 zit vooral bij deze kiezersgroepen die ook vorig jaar al aangaven hulp belangrijk te vinden.

Bij de VVD vindt de helft humanitaire hulp belangrijk, maar slechts een derde ziet ook het belang van ontwikkelingshulp. Op de rechts-conservatieve flank (JA21, PVV) is zowel voor ontwikkelings- als noodhulp weinig draagvlak, net als in 2024. Circa een kwart vindt het belangrijk dat Nederland humanitaire hulp biedt. Eén op acht vindt ontwikkelingssamenwerking belangrijk.

Figuur 2.3: Belang van ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp, naar politieke voorkeur

‘Hoe belangrijk vindt u het dat Nederland financiële hulp geeft aan landen in nood? Bijvoorbeeld omdat burgers zijn getroffen door honger, een oorlog of natuurramp / Hoe belangrijk vindt u het dat Nederland financiële hulp geeft aan landen om zich verder te ontwikkelen? Bijvoorbeeld om te zorgen dat meer kinderen naar school kunnen, meer mensen goede zorg kunnen krijgen of er op de lange termijn minder honger is.’ Basis: allen (n = 1.310).

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50).

Hoog opgeleiden vinden het vaker belangrijk dat Nederland humanitaire hulp (66%) en ontwikkelingshulp biedt (57%) dan lager en middelbaar opgeleiden. Ook 65-plussers vinden dit belangrijker dan jongere leeftijdsgroepen (humanitaire hulp: 71%, ontwikkelingshulp: 61%).

2.3 Belang van specifieke beleidsterreinen

Hulp bij watermanagement, voedsel en gezondheidszorg krijgen meeste prioriteit

We vroegen ook voor een aantal specifieke terreinen hoe belangrijk men het vindt dat Nederland hiervoor financiële hulp biedt aan arme landen.³ De onderlinge verschillen zijn beperkt. (Ruim) zes op de tien vinden ‘omgaan met water’ (65%), ‘zorgen dat mensen genoeg en gezond voedsel hebben’ (63%) en ‘goede gezondheidszorg’ (61%) belangrijk. Hulp bij de aanpak van klimaatverandering krijgt wat minder prioriteit (49% vindt dit belangrijk).

Figuur 2.4: Kunt u voor onderstaande terreinen aangeven hoe belangrijk of onbelangrijk u het vindt dat Nederland hiervoor arme landen financiële hulp biedt?

Basis: allen (n = 1.310).

Rechtse en conservatieve kiezers vinden alle beleidsterreinen minder belangrijk dan kiezers van de links-progressieve en christendemocratische partijen. Het meeste belang hechten zij (PVV, JA21, VVD) nog aan hulp bij watermanagement.

Tabel 2.3: Kunt u voor onderstaande terreinen aangeven hoe belangrijk of onbelangrijk u het vindt dat Nederland hiervoor arme landen financiële hulp biedt?

Naar politieke voorkeur. Getoond in tabel: alleen % heel + redelijk belangrijk. Groen = min. 10 pp. meer dan totaal.

Basis: allen (n = 1.310).

	Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	D66	CDA	SP*	PvdD	SGP*	CU*	Volt*	JA21
Omgaan met water	65%	37%	93%	56%	78%	79%	87%	89%	72%	87%	88%	35%
Genoeg en gezond voedsel	63%	34%	91%	53%	80%	69%	85%	87%	77%	90%	81%	34%
Goede gezondheidszorg	61%	34%	88%	53%	73%	71%	85%	76%	77%	90%	68%	32%
Humanitaire hulp	58%	23%	88%	47%	77%	66%	83%	87%	66%	87%	81%	28%
Klimaatverandering	49%	21%	89%	38%	73%	53%	63%	91%	34%	67%	79%	14%

Hoger opgeleiden en 65-plussers vinden het voor alle voorgelegde beleidsterreinen belangrijker dat Nederland hiervoor financiële hulp biedt, dan lager en middelbaar opgeleiden en jongere Nederlanders. Alleen voor ‘goede gezondheidszorg’ zien we geen significante verschillen.

³ In 2024 is deze vraag met andere beleidsterreinen voorgelegd. Vergelijking is daarom niet mogelijk.

3 Investeren en bezuinigen

3.1 Waarin moeten we investeren en waarop bezuinigen?

Bijna kwart wil bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking

We vroegen respondenten waar de overheid volgens hen de komende jaren vooral in moet investeren en waar de overheid op mag bezuinigen. We maakten hierbij gebruik van een split-run experiment. Hierbij kreeg de ene helft van de steekproef (o.b.v. willekeurige toewijzing) de antwoordoptie ‘ontwikkelingssamenwerking’ te zien. De andere helft kreeg in plaats daarvan de antwoordoptie ‘humanitaire hulp’. Zo kunnen we in kaart brengen welk effect het gebruik van deze woorden heeft.

Slechts één à twee procent van de Nederlanders wil investeren in ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp. Hierbij zien we ook geen significant verschil tussen deze twee.

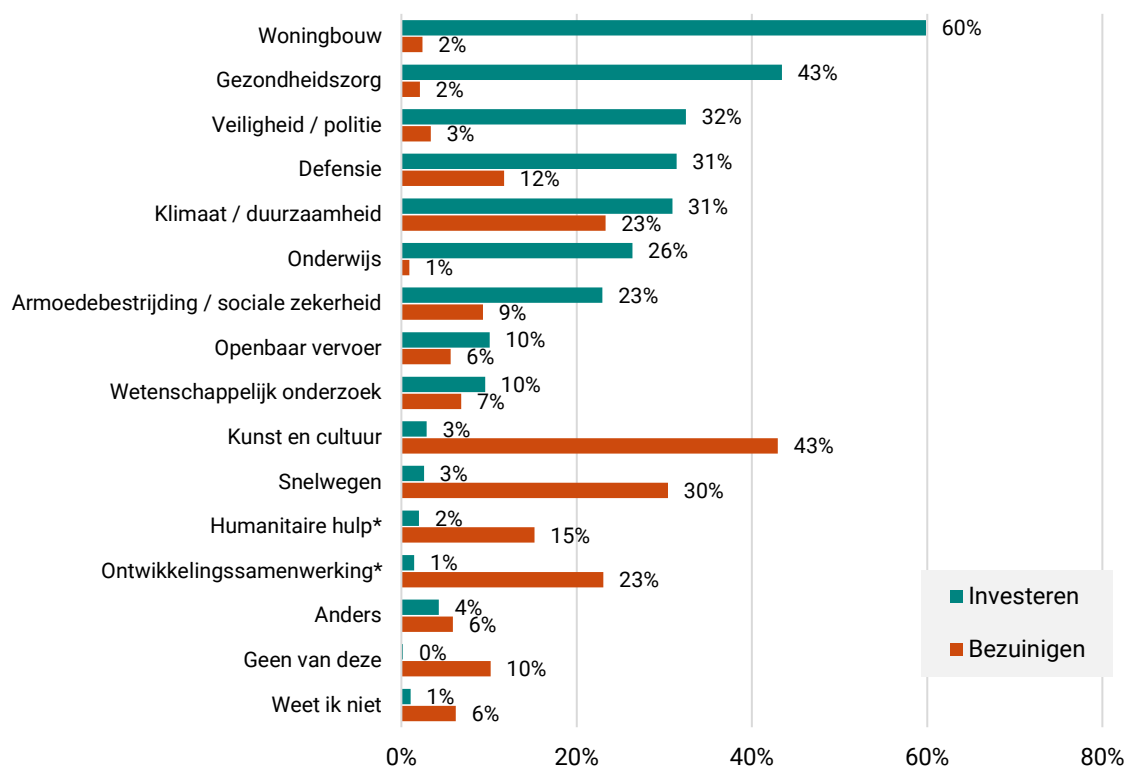
Een kwart van de Nederlanders (23%) vindt dat de overheid mag bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking. Een kleine groep, 15 procent, vindt dat er bezuinigd mag worden op humanitaire hulp.

Daarmee staat met name ontwikkelingssamenwerking relatief hoog op het bezuinigingslijstje, maar niet bovenaan: kunst en cultuur (43%) en snelwegen (30%) worden vaker aangevinkt, klimaat en duurzaamheid net zo vaak (23%; maar een grotere groep van 31% vindt juist dat de overheid hierin moet investeren).

Figuur 3.1: Waar moet de overheid volgens u de komende jaren vooral in investeren? / Waar mag de overheid wat u betreft op bezuinigen?

*Humanitaire hulp en ontwikkelingssamenwerking werd in split-run getoond. Max. 3 antwoorden mogelijk.

Basis: allen (n = 1.310).

Waarom investeren in ontwikkelingssamenwerking?

De zeer kleine groep (1%) die wel wil investeren in ontwikkelingssamenwerking, noemt hier een aantal verschillende argumenten voor. Enkelen vinden het belangrijk om migratie naar Nederland te voorkomen: “Als je mensen niet hier wilt hebben (immigratie) dan moet je zorgen dat het bij hen thuis goed toeven is.” Anderen zien het als ‘morele plicht’ of een kwestie van ‘solidariteit’, ze vinden dat ‘wij het best kunnen missen’.

Een enkeling refereert aan de geplande en doorgevoerde bezuinigingen van afgelopen tijd. Zo schrijft een respondent: “We moeten zorgen voor mensen in nood. Er wordt nu steeds minder aandacht en geld aan besteed.”

Waarom investeren in humanitaire hulp?

Degenen die willen investeren in humanitaire hulp (2%) verwijzen nog vaker naar een morele plicht, soms vanuit het perspectief dat ‘westers kolonialisme veel van de ellende die aangepakt moet worden heeft veroorzaakt’. Ter illustratie: “Nederland heeft jarenlang geld verdiend aan andere landen en veel onrecht veroorzaakt. Vaak speelt Nederland ook nu nog een rol in conflictgebieden. Daarnaast is het een kwestie van menselijke waarden - we kijken om naar elkaar.”

Sommigen refereren aan de noodzaak om mensen in oorlogsgebied te helpen, een enkeling noemt specifiek Gaza. Zo schrijft een respondent: “We mogen niet werkloos blijven toekijken naar wat mensen in oorlogsgebied wordt aangedaan. We moeten helpen.”

Kiezers van vrijwel alle partijen bezuinigen liever op ontwikkelingssamenwerking dan noodhulp

Met name kiezers van JA21 (40%) en PVV (36%) vinden dat de overheid mag bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking. Zij zeggen dit minder vaak over humanitaire hulp, maar ook hier gaat het om flinke aandelen (resp. 36% en 27%). Ook kiezers van vrijwel alle andere partijen zeggen vaker te willen bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking dan op humanitaire hulp.

Kiezersgroepen die ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp belangrijker vinden (zie paragraaf 2.2) zijn ook minder vaak voorstander van bezuinigen. Maar ook onder deze groepen is vrijwel geen animo voor investeringen. Alleen onder kiezers van Partij voor de Dieren zegt 12 procent dat de overheid de komende jaren moet investeren in humanitaire hulp.

Tabel 3.1: Bezuinigen en investeren, ontwikkelingssamenwerking vs. humanitaire hulp

Naar politieke voorkeur. Basis: allen (split-run; n = 659 en n = 651).

	Investeren		Bezuinigen	
	Ontwikkelings-samenwerking	Humanitaire hulp	Ontwikkelings-samenwerking	Humanitaire hulp
Totaal	1%	2%	23%	15%
PVV	0%	0%	36%	27%
GL-PvdA	4%	4%	8%	3%
VVD	1%	0%	27%	25%
D66	2%	1%	16%	5%
CDA	1%	0%	21%	15%
SP*	0%	0%	22%	14%
PvdD	1%	12%	7%	0%
SGP*	3%	0%	10%	13%
CU*	7%	2%	3%	2%
Volt*	2%	2%	9%	2%
JA21	0%	0%	40%	36%

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50).

Hoog opgeleiden willen wat vaker investeren in ontwikkelingssamenwerking (3%) dan laag opgeleiden (0,2%) en middelbaar opgeleiden (1%). Ook willen zij wat vaker investeren in klimaat, onderwijs, openbaar vervoer en wetenschappelijk onderzoek. Laag en middelbaar opgeleiden willen dat juist wat vaker voor zorg, veiligheid/politie en armoedebestrijding/sociale zekerheid.

Jongeren (tot 35 jaar) kiezen bovengemiddeld vaak voor investeren in klimaat en openbaar vervoer. Nederlanders boven de 50 jaar vaker voor woningbouw, zorg en veiligheid/politie.

Wil om te bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking flink afgenomen

Ook uit de meting van 2024 en daarvoor in ander onderzoek van Ipsos I&O zagen we dat ontwikkelingssamenwerking⁴ vrijwel niet werd gekozen als investeringsonderwerp van de overheid. Sterker, het stond altijd bovenaan de bezuinigingslijst. Daar zien we nu een duidelijke verandering ten opzichte van vorig jaar.

In 2024 zei nog 49 procent dat de overheid mocht bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking, nu is dat 23 procent. Destijds stond het (samen met kunst en cultuur) bovenaan, nu op de derde plek (na kunst en cultuur en snelwegen, gedeelde positie met klimaat/duurzaamheid. Dus hoewel we geen toename in draagvlak voor investeringen in ontwikkelingssamenwerking zien, nam de wil om te bezuinigen wel af. Mogelijk heeft dit te maken met de flinke bezuinigingen die het kabinet-Schoof het afgelopen jaar al aankondigde.⁵

Tabel 3.2: Waarin investeren, waarop bezuinigen? Sinds 2021⁶

Basis: allen (n = 1.310). Groen is meer investeren of minder bezuinigen; rood is minder in investeren of meer op bezuinigen dan in 2021. *Humanitaire hulp werd in 2025 voor het eerst voorgelegd, in split-run; de helft van de steekproef kreeg 'humanitaire hulp' te zien, de andere helft 'ontwikkelingssamenwerking'.

	Investeren				Bezuinigen			
	Maart 2021	Sept. 2023	Mei 2024	Aug. 2025*	Maart 2021	Sept. 2023	Mei 2024	Aug. 2025*
	%	%	%	%	%	%	%	%
Woningbouw	30	34	56	60	3	2	2	2
Gezondheidszorg	43	41	46	43	2	2	2	2
Veiligheid / politie	19	17	31	32	2	2	3	3
Defensie	6	9	30	31	21	11	10	12
Klimaat / Duurzaamheid	31	25	27	31	14	22	25	23
Onderwijs	27	15	31	26	1	1	2	1
Armoede/ sociale zekerheid	24	33	30	23	3	3	6	9
Openbaar vervoer	3	7	11	10	5	2	6	6
Wetenschappelijk onderzoek	4	3	6	10	5	8	10	7
Iets anders	2	3	3	4	4	4	4	6
Kunst en cultuur	2	1	2	3	30	36	48	43
Snelwegen	1	1	3	3	41	27	30	30
Humanitaire hulp*	*	*	*	2	*	*	*	15
Ontwikkelingssamenwerking*	1	1	1	1	40	44	49	23
Weet ik niet	1	2	2	1	5	5	5	6
Geen van deze	**	0	0	0	**	6	9	10

⁴ 'Humanitaire hulp' werd dit keer voor het eerst voorgelegd.

⁵ Zie bijvoorbeeld: [Zorgen over bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking](#)

⁶ Bij een directe vergelijking tussen 2024 en eerdere jaren is echter voorzichtigheid geboden: eerder kon voor maximaal twee antwoorδοpties gekozen worden, vanaf 2024 voor maximaal drie. Percentages van 2024 en 2025 kunnen wel direct vergeleken worden.

3.2 Dekken van investeringen

Investeringsdekking met efficiëntieslag en winstbelasting

Figuur 3.1 toonde al dat Nederlanders de komende jaren wel flink zouden willen investeren in onder meer woningbouw (60% wil dat) en de zorg (43%). Waar moet dat geld vandaan komen? Nederlanders willen extra investeringen het liefst dekken door de overheid efficiënter te laten werken (62%). Ongeveer de helft ziet het zitten om de winstbelasting voor grote bedrijven (52%) en/of belastingen voor mensen met een hoog inkomen (46%) te verhogen.

Voor het laten oplopen van de staatsschuld (8%) of het verhogen van de btw (2%) is juist weinig draagvlak.

Een efficiëntieslag bij de overheid kan bij de meeste kiezersgroepen op steun rekenen, alleen kiezers van GroenLinks-PvdA en Partij voor de Dieren zijn hier minder enthousiast over. Kiezers van de links-progressieve partijen (GL-PvdA, SP, PvdD, Volt, D66) scharen zich vooral achter belastingverhogingen – maar een verhoging van de btw zien zij ook niet zitten. Kiezers van PVV, VVD en JA21 vinden relatief vaak dat de overheid minder geld moet uitgeven (bezuinigen).

Tabel 3.3: Stel dat de overheid de komende jaren extra gaat investeren. Waar zou dat geld volgens u vooral vandaan moeten komen?

Max. 3 antwoorden mogelijk. Naar politieke voorkeur. Basis: allen (n = 1.310). Groen = min. 10 pp. meer dan totaal.

	Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	D66	CDA	SP*	PvdD	SGP*	CU*	Volt*	JA21
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
De overheid efficiënter laten werken	62	63	29	81	50	74	55	44	67	73	52	74
Winstbelasting voor grote bedrijven verhogen	52	39	79	37	55	48	77	85	47	45	53	50
Belastingen verhogen voor mensen met een hoog inkomen	46	34	75	25	46	49	80	72	47	33	69	24
Extra belasting heffen op specifieke producten**	43	22	71	43	72	46	34	69	51	70	62	29
Minder geld uitgeven aan andere taken	29	45	8	39	28	27	19	9	25	36	15	40
Meer geld lenen, waardoor de staatsschuld groter wordt	8	6	8	16	6	6	3	5	0	4	6	23
De btw (belasting op producten en diensten) verhogen	2	3	1	4	0	2	0	3	0	2	16	0
Anders	8	10	5	7	5	8	2	4	14	8	12	15
Geen van bovenstaande	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Weet ik niet	3	4	0	2	0	0	2	0	2	0	0	3

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50). **Volledige antwoordoptie: "Extra belasting heffen op specifieke producten, bijvoorbeeld omdat ze ongezond zijn of schadelijk voor het milieu"

Hoog opgeleiden willen vaker investeringen dekken door de winstbelasting te verhogen (58%) of extra belasting te heffen op specifieke (bijv. ongezonde) producten. Ouderen (65+) zijn bovengemiddeld vaak voor het verhogen van belastingen van de hoge inkomens (56%) en bedrijven (59%).

3.3 Kennis van huidige begroting

Nederlanders overschatten budget voor ontwikkelingssamenwerking

De afgelopen jaren gaf de overheid circa 0,7 procent van het bbp uit aan ontwikkelingssamenwerking.⁷ Nederlanders schatten dit aandeel hoger in: gemiddeld op 5 procent. Met name kiezers van PVV schatten dit gemiddeld een stuk hoger in, op 8 procent.

Als referentiekader vroegen we respondenten ook een inschatting te maken van het budget voor defensie en zorg. Ook de uitgaven aan defensie (7% i.p.v. de werkelijke 2% in 2024) en zorg worden overschat (17% i.p.v. de werkelijke 10% in 2024).⁸

Tabel 3.4: Hoeveel geld de overheid uitgeeft aan iets drukken we vaak uit in procenten van het bruto binnenlands product, het bbp (i). Hoeveel denkt u dat de Nederlandse overheid dit jaar uitgeeft aan...⁹

Naar politieke voorkeur. Basis: allen (n = 1.310). Getoond: partijen met voldoende waarnemingen.

	Gemiddelde inschatting							Weet niet
	Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	D66	CDA	JA21*	
...de zorg?	17	22	15	14	16	18	19	18%
...defensie?	7	10	5	5	5	8	8	15%
...ontwikkelingssamenwerking?	5	8	3	4	3	5	4	18%

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50).

Nederlanders van alle opleidingsniveaus overschatten het budget voor ontwikkelingssamenwerking, maar lager en middelbaar opgeleiden schatten dit aandeel gemiddeld hoger in (beide 8%) dan hoger opgeleiden (2%).

Ook schatten jongeren (18-24 jaar) dit beduidend hoger in (gemiddeld op 11 %) dan andere leeftijdsgroepen. Ook bij de andere beleidsterreinen maken zij gemiddeld een hogere inschatting.

⁷ Bron: [Handel en hulp | CBS](#)

⁸ Bron: [Defensie-uitgaven per inwoner Nederland zevende van de NAVO | CBS](#) en [Uitgaven gezondheidszorg stegen in 2024 met 8,1 procent | CBS](#)

⁹ Respondenten kregen hierbij de volgende mouse-over toelichting: “Mouse-over toelichting: Het bbp, of bruto binnenlands product, is de totale waarde van alle spullen en diensten die in een land in één jaar worden gemaakt. In 2024 was het Nederlandse bbp 1.078,3 miljard euro.”

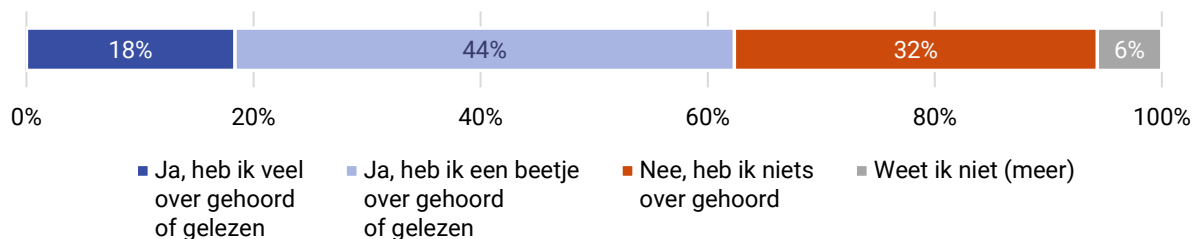
3.4 Bezuinigingen op USAID

‘Bezuinigingen op USAID creëren geen plicht voor Europa om te investeren’

In het voorjaar van 2025 kondigde de Amerikaanse regering aan USAID vrijwel volledig stop te zetten. De meeste Nederlanders hebben hier naar eigen zeggen wel iets van meegekregen. Een derde (32%) zegt hier helemaal niets over gehoord te hebben.

Figuur 3.2: Heeft u de afgelopen maanden iets gehoord of gelezen over bezuinigingen op USAID, de Amerikaanse organisatie voor ontwikkelingshulp?

Basis: allen (n = 1.310).

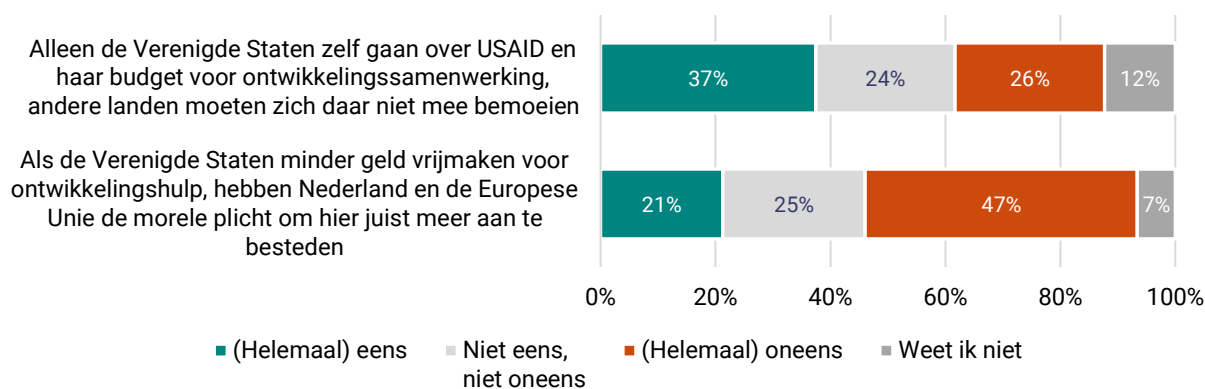

Na deze kennisvraag legden we respondenten een tweetal stellingen over USAID voor.¹⁰ Over de vraag of andere landen zich mogen bemoeien met USAID, zijn Nederlanders verdeeld. Met name kiezers van JA21 (62%; niet getoond in figuur), VVD (57%) en PVV (53%) vinden dat de VS hier helemaal zelf over gaan.

Slechts één op de vijf (21%) vindt dat Nederland en de EU een morele plicht hebben om meer geld te besteden aan ontwikkelingshulp als de VS hier minder geld voor vrijmaken. Een grotere groep (47%) vindt dat niet.

Figuur 3.3: In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Basis: allen (n = 1.310).

¹⁰ Deze vraag stelden we in split-run: de helft van de respondenten kreeg een toelichting te zien, de andere helft kreeg geen toelichting. Zo kunnen we nagaan of er effect was van het aanbieden van informatie over USAID. De toelichting luidde: “USAID is een Amerikaanse organisatie voor ontwikkelingshulp. USAID zorgde voor ongeveer 40 procent van alle humanitaire hulp wereldwijd. In februari 2025 kondigde de Amerikaanse regering aan dat USAID vrijwel helemaal wordt stopgezet, waardoor wereldwijd programma’s voor ontwikkelingshulp tijdelijk of volledig zijn stopgezet.” We zien vrijwel geen verschillen tussen de respondenten die wel en niet deze toelichting hebben gehad. Alleen geeft de groep zonder toelichting bij een van de twee stellingen iets vaker aan geen mening te hebben.

4 Houdingen t.a.v. ontwikkelingssamenwerking

4.1 Invloed van Nederland in de wereld

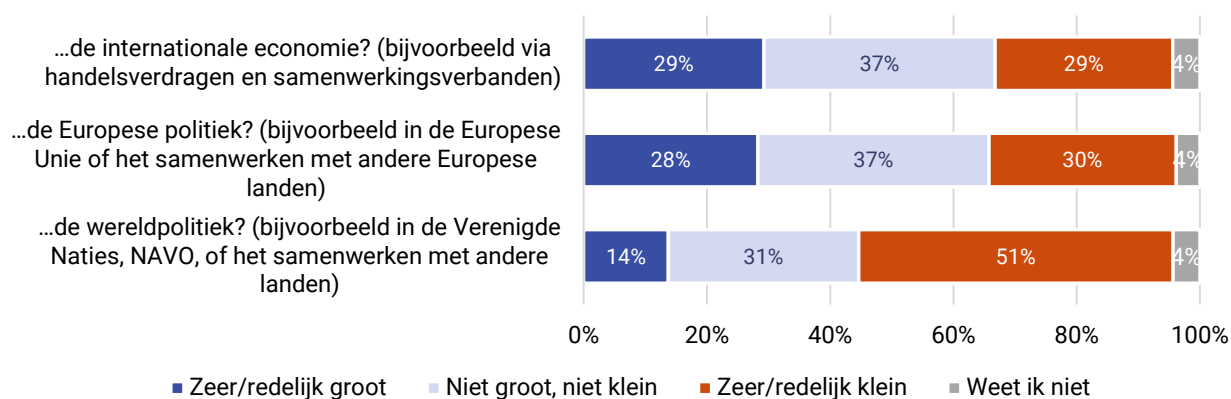
‘Nederland speelt serieuze internationale rol’, meerderheid wil dat zo houden

De meeste Nederlanders dichten hun land een serieuze rol op het wereldtoneel toe. Circa vier op tien noemen de rol van Nederland in de internationale economie en in de Europese politiek ‘niet groot, maar ook niet klein’. Circa een derde denkt dat die rol groot is, vergelijkbare aandelen schatten die rol juist klein in.

De invloed van Nederland in de wereldpolitiek wordt duidelijk kleiner geschat. De helft (51%) denkt dat die zeer of redelijk klein is.

Figuur 4.1: Hoe groot denkt u dat de invloed van Nederland is in...

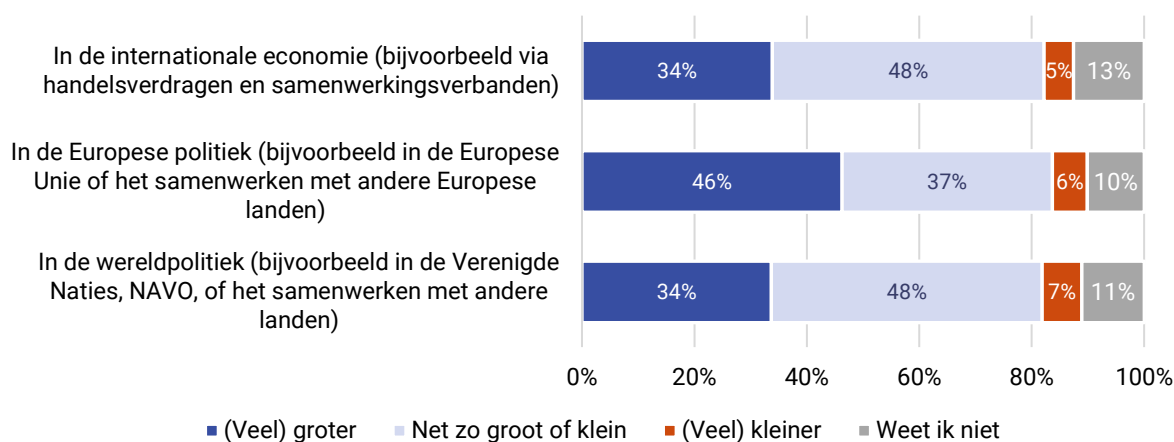
Basis: allen (n = 1.310).

De meeste Nederlanders willen de internationale invloed van Nederland ten minste behouden; slechts kleine aandelen (5-7%) willen deze verkleinen. Vooral de Nederlandse invloed in de Europese politiek wil men graag vergroten (46%).

Figuur 4.2: En zou de invloed van Nederland wat u betreft groter of kleiner moeten zijn?

Basis: allen (n = 1.310).

Kiezers van alle partijen willen internationale invloed liever vergroten dan verkleinen

De verschillen naar politieke voorkeur zijn relatief klein. Ook in 2024 zagen we dit. De grootste politieke verschillen bestaan bij de Europese politiek. Kiezers van D66, PvdD en Volt schatten die relatief groot in, terwijl rechts-conservatieve kiezers dit pessimistischer inschatten. Met name kiezers van Volt, CDA en SP willen de invloed in Europa (verder) vergroten.

Tabel 4.1: Geschatte en gewenste invloed van Nederland op het wereldtoneel, naar politieke voorkeur

Basis: allen (n = 1.310). Groen = min. 10 pp. meer dan totaal.

Nederlandse invloed in...		Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	D66	CDA	SP*	PvdD	SGP*	CU*	Volt*	JA21
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Internationale economie	Is groot	29	30	32	23	37	28	33	43	45	28	46	21
	Moet groter	34	41	29	43	28	39	41	33	34	36	31	41
Europese politiek	Is groot	28	27	34	26	53	22	36	50	15	41	56	16
	Moet groter	46	39	44	53	54	56	59	42	40	49	57	49
Wereldpolitiek	Is groot	14	20	12	7	14	11	10	21	8	16	20	8
	Moet groter	34	35	40	29	34	38	35	35	34	27	42	30

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50).

Hoog opgeleiden schatten de Nederlandse invloed in de Europese politiek bovengemiddeld vaak in als 'groot' (34%). Jongeren (onder de 35 jaar) schatten op alle drie de voorgelegde terreinen de invloed van Nederland groter in dan oudere Nederlanders.

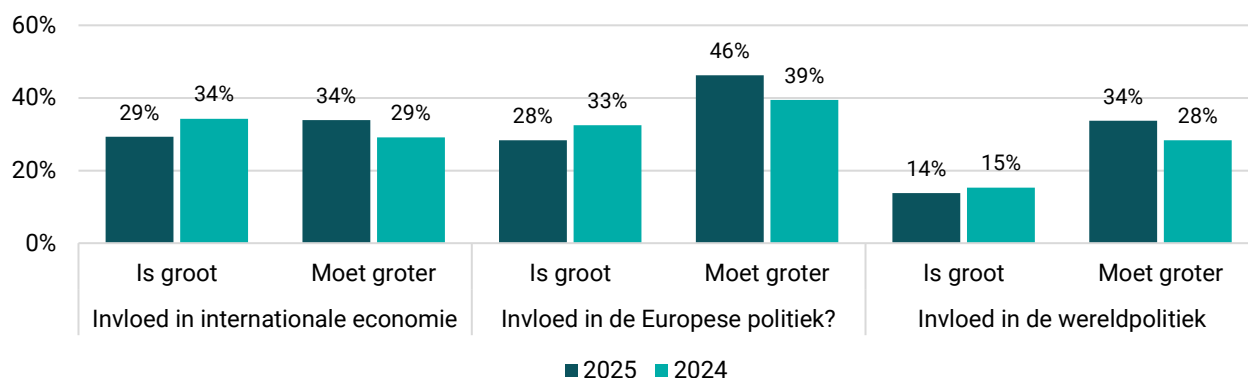
Nederlanders schatten internationale rol kleiner in dan vorig jaar

Vergeleken met vorig jaar schatten nu minder Nederlanders de invloed van Nederland groot in. Dat geldt zowel voor de Nederlandse invloed in de internationale economie (34% naar 29%) als voor de Europese politiek (33% naar 28%). Bij de invloed in de wereldpolitiek zien we geen significante verandering.

Het aandeel dat de invloed van Nederland wil *vergroten*, nam tegelijkertijd juist toe. Dat geldt voor alle drie de uitgevraagde gebieden.

Figuur 4.3: Geschatte en gewenste invloed van Nederland op het wereldtoneel, vergelijking 2024 en 2025

Basis: allen (n = 1.310).

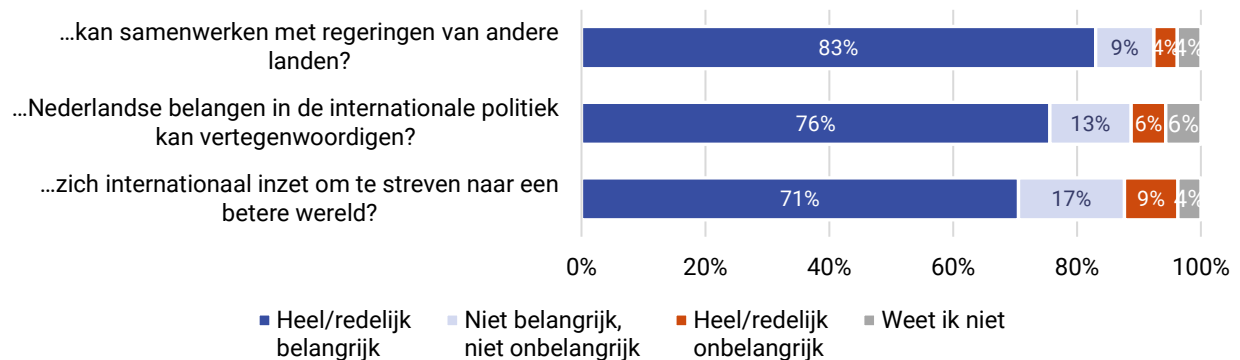

4.2 Gewenste rol van Nederland op wereldtoneel

Capaciteit tot samenwerken belangrijker geworden

Acht op de tien (83%) vinden het belangrijk dat de regering kan samenwerken met andere landen. Driekwart (76%) vindt het van belang dat de regering Nederlandse belangen kan vertegenwoordigen op het internationale toneel. Een iets kleiner aandeel (71%) hecht er waarde aan dat de regering zich internationaal inzet voor een betere wereld.

Figuur 4.4: Hoe belangrijk vindt u het dat de Nederlandse regering...? Basis: allen (n = 1.310).

Kiezers van alle partijen vinden het (heel) belangrijk dat de Nederlandse regering kan samenwerken met regeringen van andere landen. Bovendien is dit belangrijker geworden dan in 2024 (toen 74%, nu 83%). De capaciteit om op te komen voor de eigen belangen wordt nu iets minder vaak belangrijk gevonden (83% naar 76%).

Bij de internationale inzet voor een betere wereld zien we grotere politieke verschillen. Onder kiezers van PVV en JA21 vinden slechts vier op tien dit van belang. Bij VVD, SP en SGP vindt de meerderheid dit belangrijk, bij de links-progressieve en andere christendemocratische partijen gaat het om bijna alle kiezers.

Tabel 4.2: Hoe belangrijk vindt u het dat de Nederlandse regering...? Vergelijking 2024-2025 en naar politieke voorkeur (alleen 2025)

Getoond in de tabel: % heel en redelijk belangrijk. Basis: allen (n = 1.310). Blauw = min. 10 pp. meer dan totaal.

Groen = significant meer dan in 2024. Rood = significant minder dan in 2024.

	Totaal 2024	Totaal 2025	PVV	GL-PvdA	VVD	D66	CDA	SP*	PvdD	SGP*	CU*	Volt*	JA21*
...kan samenwerken met regeringen van andere landen?	74%	83%	61%	78%	90%	79%	85%	88%	74%	79%	80%	83%	72%
...NLe belangen in de internationale politiek kan vertegenwoordigen?	83%	76%	62%	94%	91%	88%	94%	87%	94%	86%	93%	98%	81%
...zich internationaal inzet om te streven naar een betere wereld?	69%	71%	41%	93%	64%	91%	84%	77%	98%	65%	83%	89%	37%

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50).

Hoger opgeleiden en ouderen vinden het bij alle drie de voorgelegde items bovengemiddeld belangrijk dat de regering hiertoe in staat is.

4.3 Stellingen

‘Sterke internationale positie belangrijk, maar vooral opkomen voor eigen belang’

Tot slot kregen respondenten over ontwikkelingssamenwerking een tiental stellingen voorgelegd. Ook hieruit blijkt dat het delen van expertise over water en voedsel op veel draagvlak kan rekenen (82%; zie ook paragraaf 2.3).

Twee derde ziet het belang van een sterke internationale positie, ‘zeker nu de wereld onrustig en onveilig is’. Maar, buitenlandbeleid moet volgens de meerderheid vooral gericht zijn op het opkomen voor Nederlandse belangen (55%). Duidelijk meer dan het aandeel dat vooral voor het ‘belang van alle landen’ wil opkomen (29%).

Over wat ontwikkelingssamenwerking oplevert, bestaat verdeeldheid. Meer Nederlanders denken wel dat ontwikkelingssamenwerking een positieve invloed heeft op de wereld (41%) dan niet (24%). Vier op de tien (44%) vinden ontwikkelingssamenwerking belangrijk om migratie naar Nederland te voorkomen. Maar over de algemene vraag of ontwikkelingssamenwerking of Nederland zelf ook profiteert, zijn de meningen verdeeld.

Figuur 4.5: Hieronder staat een aantal stellingen over ontwikkelingssamenwerking. In hoeverre bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen?

Basis: allen (n = 1.310).

Nederlanders voorzichtig positiever over effecten ontwikkelingssamenwerking dan in 2024

Vergeleken met 2024 nam de (al grote groep) die het belangrijk vindt om kennis over water en voedsel te delen, wat toe (79% naar 82%). Ook vindt men nu iets vaker dat Nederland zelf ook beter wordt van investeringen in ontwikkelingslanden (29% naar 33%) en dat ontwikkelingssamenwerking een positieve invloed heeft op Nederland (28% naar 33%) – hoewel het nog steeds om de minderheid gaat. Met de stelling ‘Er zijn al te veel problemen in Nederland om ook nog mensen in arme landen te helpen’ is men het nu juist wat minder vaak eens (43% naar 37%). Het beeld lijkt dus voor ontwikkelingssamenwerking voorzichtig wat positiever te zijn geworden.

Rechts-conservatieve kiezers, die negatiever tegenover ontwikkelingssamenwerking staan, vinden het over het algemeen wel belangrijk om kennis te delen. Ook vindt onder kiezers van alle partijen – behalve PVV (46%) de meerderheid een sterke internationale positie van belang in deze ‘onrustige en onveilige wereld’. Uit de andere stellingen blijkt echter ook dat met name kiezers van JA21 en PVV sceptisch staan tegenover ontwikkelingssamenwerking en een mogelijke positieve invloed die dit zou kunnen hebben op Nederland zelf. Zij vinden dit ook minder vaak belangrijk om migratie naar Nederland te voorkomen.

Links-progressieve kiezers en kiezers van ChristenUnie zien wel in meerderheid een positieve invloed van ontwikkelingssamenwerking, zowel op Nederland als op de wereld als geheel. Ook vinden zij vaker dat het Nederlandse buitenlandbeleid moet opkomen voor het ‘belang van alle landen’ in plaats van het ‘Nederlandse belang’.

Tabel 4.3: Stellingen over ontwikkelingssamenwerking, vergelijking 2024-2025 en naar politieke voorkeur (alleen 2025)

Getoond in tabel: alleen % helemaal eens + eens. Basis: allen (n = 1.310). Blauw = min. 10 pp. meer dan totaal.

Groen = significant meer dan in 2024. Rood = significant minder dan in 2024.

	Totaal 2024	Totaal 2025	PVV	GL-PvdA	VVD	D66	CDA	SP*	PvdD	SGP*	CU*	Volt*	JA21
Nederland heeft veel kennis op het gebied van water en voedsel, het is belangrijk dat we die kennis met andere landen delen	79%	82%	58%	95%	81%	88%	95%	96%	89%	92%	86%	84%	82%
Zeker nu de wereld onrustig en onveilig is, moet Nederland een sterke internationale positie hebben en houden	64%	67%	46%	82%	79%	86%	75%	65%	64%	72%	85%	75%	61%
Nederland moet via buitenlandbeleid vooral opkomen voor het Nederlandse belang	53%	55%	81%	21%	67%	35%	59%	37%	21%	59%	37%	26%	85%
Nederlandse ontwikkelings-samenwerking is belangrijk om in de toekomst migratie naar Nederland te voorkomen	46%	44%	28%	61%	40%	56%	53%	52%	59%	42%	75%	67%	33%
Er zijn al te veel problemen in Nederland om ook nog mensen in arme landen te helpen	43%	37%	73%	6%	45%	17%	30%	24%	7%	20%	8%	8%	71%
Nederland krijgt zelf voor ontwikkelings-samenwerking niets terug	40%	37%	68%	9%	48%	11%	30%	28%	3%	36%	28%	8%	72%
Nederlandse ontwikkelings-samenwerking heeft een positieve invloed op de wereld	38%	41%	10%	78%	27%	79%	44%	47%	76%	33%	75%	73%	15%
Als Nederland investeert in ontwikkelingslanden, worden wij daar als land ook beter van	29%	33%	5%	71%	18%	57%	33%	47%	69%	17%	68%	66%	9%
Nederland moet via buitenlandbeleid vooral opkomen voor het belang van alle landen	28%	29%	10%	57%	17%	43%	29%	37%	64%	26%	57%	49%	10%
Nederlandse ontwikkelings-samenwerking heeft een positieve invloed op Nederland	28%	33%	5%	73%	22%	56%	33%	44%	62%	28%	61%	74%	9%

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50).

5 Houdingen t.a.v. mondiale gezondheid

5.1 Belang van specifieke beleidsterreinen

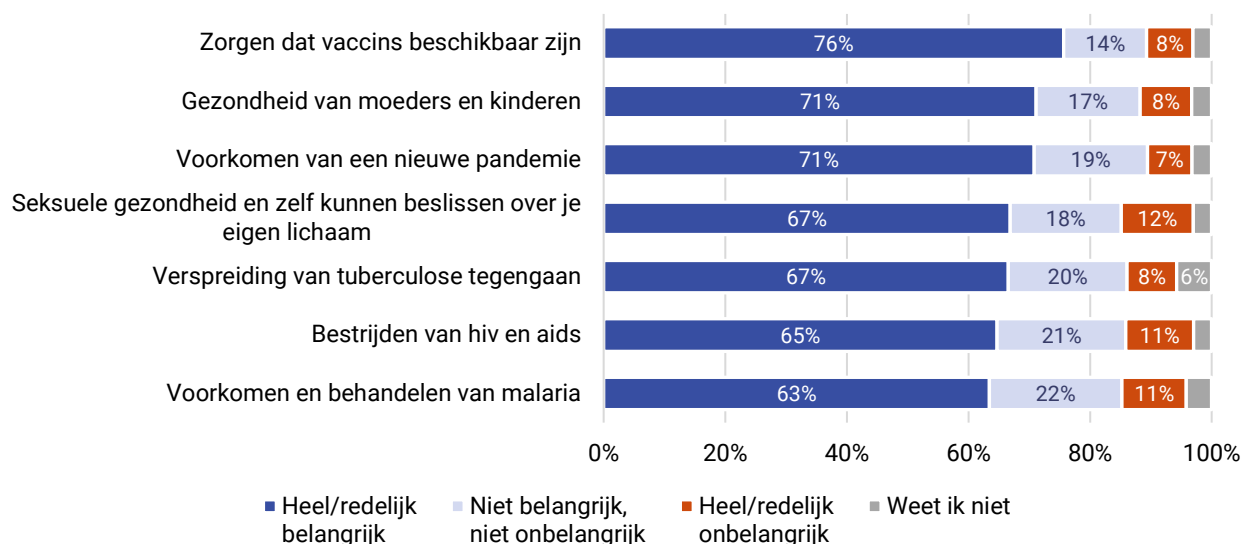
Weinig verschillen in prioriteit voor verschillende thema's binnen mondiale gezondheid

Dit jaar vroegen we voor het eerst naar het belang van een aantal beleidsterreinen binnen *global health*, mondiale gezondheid. Deze beleidsterreinen ontlopen elkaar weinig: voor alles geldt dat de meerderheid dit heel of redelijk belangrijk vindt. Het meest geldt dit voor de beschikbaarheid van vaccins (76%), gezondheid van moeders en kinderen (71%), en pandemiepreventie (71%).

Het bestrijden van hiv/aids (65%) en malaria (63%) staan onderaan het lijstje. Nederlanders zeggen dit vooral wat vaker 'niet belangrijk, niet onbelangrijk te vinden'.

Figuur 5.1: Nederland werkt samen met andere landen om gezondheid te verbeteren. Hoe belangrijk of onbelangrijk vindt u het dat Nederland geld en kennis inzet op de volgende gebieden?

Basis: allen (n = 1.310).

Naar politieke voorkeur zien we de verwachte patronen: links-progressieve en christelijke partijen vinden alle terreinen belangrijker dan rechts-conservatieve kiezers. Kiezers van de meest sceptische partijen (PVV, JA21, VVD) vinden de beschikbaarheid van vaccins wel in meerderheid belangrijk.

Kiezers van SGP geven relatief veel prioriteit aan de gezondheid van moeders en kinderen en het voorkomen en behandelen van malaria, maar juist veel minder aan seksuele gezondheid.

Tabel 5.1: Belang van beleidsterreinen binnen global health, naar politieke voorkeur

Getoond in tabel: alleen % heel + redelijk belangrijk. Basis: allen (n = 1.310). Groen = min. 10 pp. meer dan totaal.

	Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	D66	CDA	SP*	PvdD	SGP*	CU*	Volt*	JA21
Zorgen dat vaccins beschikbaar zijn	76%	60%	93%	73%	85%	88%	84%	89%	55%	86%	87%	59%
Gezondheid van moeders en kinderen	71%	49%	90%	58%	81%	84%	85%	93%	81%	92%	92%	50%
Voorkomen van een nieuwe pandemie	71%	49%	88%	65%	79%	84%	88%	93%	62%	83%	83%	54%
Seksuele gezondheid en zelf kunnen beslissen over je eigen lichaam	67%	52%	87%	59%	84%	67%	88%	95%	25%	54%	84%	47%
Verspreiding van tuberculose tegengaan	67%	49%	84%	62%	70%	74%	83%	85%	69%	83%	78%	47%
Bestrijden van hiv en aids	65%	48%	84%	60%	76%	68%	83%	89%	50%	80%	81%	41%
Voorkomen en behandelen van malaria	63%	40%	81%	63%	78%	69%	82%	78%	76%	83%	81%	42%

Hoog opgeleiden en 65-plussers vinden alle voorgelegde thema's binnen mondiale gezondheid bovengemiddeld belangrijk.

5.2 Stellingen

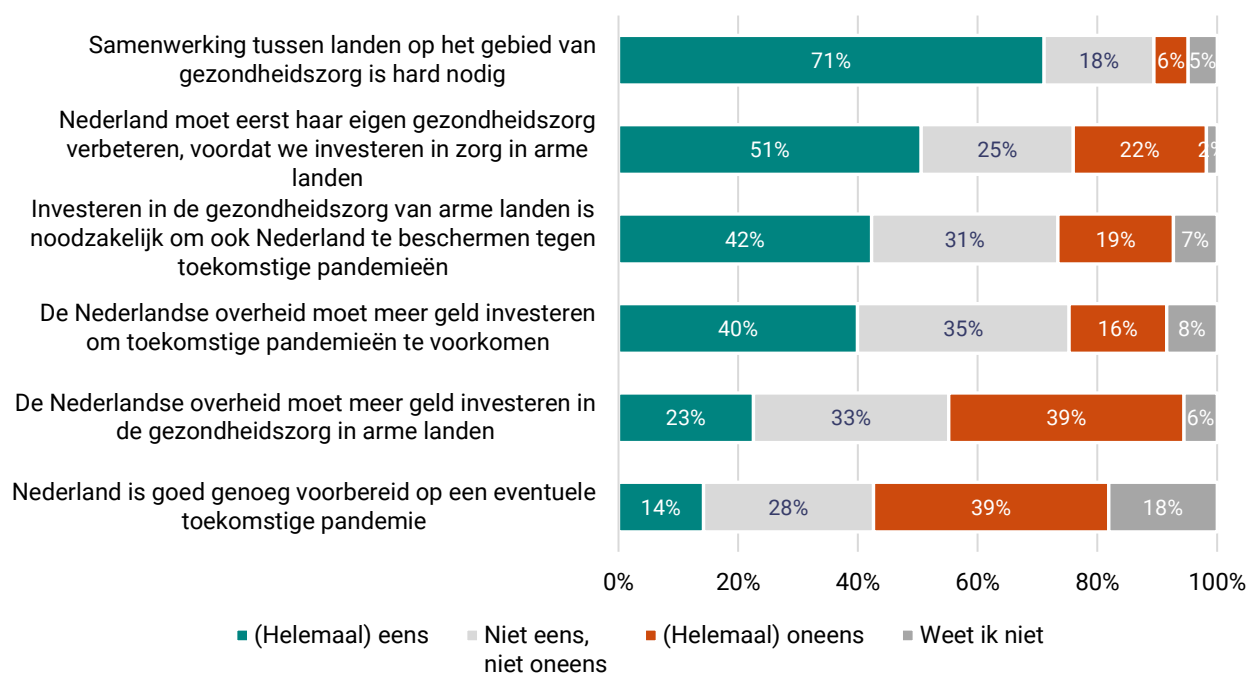
Nederlanders zien gebrekkige voorbereiding op toekomstige pandemieën

Slechts 14 procent van de Nederlanders vindt ons land voldoende voorbereid op een eventuele toekomstige pandemie. Vier op de tien (39%) denken niet dat we genoeg voorbereid zijn (de rest heeft geen uitgesproken mening). Investerings om pandemieën te voorkomen kunnen dan ook op meer voor- (circa 4 op 10) dan tegenstanders (circa 2 op 10) rekenen.

Los van pandemieën is er weinig draagvlak om ‘meer geld te investeren in de gezondheidszorg in arme landen’: 23 procent wil dat wel, 39 procent niet, de rest staat er neutraal tegenover of weet het niet. De helft (51%) wil eerst de Nederlandse gezondheidszorg verbeteren, voordat we investeren in zorg elders. Wel vindt een duidelijke meerderheid (71%) het belangrijk dat er tussen landen wordt samengewerkt op het gebied van zorg.

Figuur 5.2: De volgende stellingen gaan over gezondheidszorg. In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?

Basis: allen (n = 1.310).

Samenwerking op zorg: belangrijk om kennisdeling, kostenbesparing, pandemiepreventie

Degenen die internationale samenwerking op zorg hard nodig vinden, vroegen we in een open vraag hun antwoord toe te lichten. Veelgehoord is het argument dat kennisdeling belangrijk is; door samen te werken kunnen landen leren van elkaar. Zo schrijft een respondent: “Kennis delen is hetgeen wat iedereen het best en snelst vooruit brengt.” Anderen zeggen, of voegen hieraan toe, dat samenwerking ook kan helpen om kosten te besparen.

Een ander vaak genoemde reden om samen te werken is het voorkomen van een nieuwe pandemie – die ‘kennen immers geen grenzen’. Een respondent zegt bijvoorbeeld: “Een vorm van Corona mag nooit meer gebeuren.” Een ander: “Samenwerking is belangrijk bij een pandemie, zodat je niet elke keer opnieuw het wiel hoeft uit te vinden door solo onderzoek naar ziektes te doen per land.”

Tot slot zegt een flinke groep respondenten dat het belangrijk is om samen te werken om ongelijkheden te verminderen. Sommigen zien inherent de waarde van samenwerking in. Ter illustratie: “Gezondheidszorg moet toegankelijk zijn voor ALLE mensen. Door samen te werken en kennis en middelen te delen voorkom je grote ongelijkheid in de wereld. Hier heeft iedereen uiteindelijk profijt van.”

Minder vertrouwen in pandemische paraatheid dan vorig jaar

Vorig jaar vond nog 20 procent dat Nederland goed was voorbereid op een pandemie, nu is dat dus gezakt naar 14 procent. De steun voor investeringen in de zorg van arme landen nam licht toe (19% naar 23%), maar nog steeds gaat het om een minderheid. Wel nam ook het aandeel dat vindt dat Nederland eerst haar eigen zorg moet verbeteren, voor zij elders investeert, wat af (56% naar 51%).

Kiezers van de PVV vinden als enige niet dat internationale samenwerking op zorg nodig is (36%); zelfs bij kiezers van JA21, die meestal (minstens) net zo sceptisch tegenover ontwikkelingssamenwerking staan, staat een duidelijke meerderheid (74%) hierachter. Wel vinden ook JA21-kiezers dat Nederland investeringen in haar eigen zorg voorop moet zetten (86%), net zoals PVV-kiezers (84%) en, in mindere mate, kiezers van VVD (60%).

Tabel 5.2: Stellingen over global health, vergelijking 2024-2025 en naar politieke voorkeur (alleen 2025)

‘In hoeverre bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?’ Getoond in tabel: alleen % helemaal eens + eens. Basis: allen (n = 1.310). Blauw = min. 10 pp. meer dan totaal. Groen = significant meer dan in 2024. Rood = significant minder dan in 2024.

	Totaal 2024	Totaal 2025	PVV	GL-PvdA	VVD	D66	CDA	SP*	PvdD	SGP*	CU*	Volt*	JA21
Samenwerking tussen landen op het gebied van gezondheidszorg is hard nodig	69%	71%	36%	89%	72%	75%	85%	91%	91%	73%	85%	94%	74%
Nederland moet eerst haar eigen gezondheidszorg verbeteren, voordat we investeren in zorg in arme landen	56%	51%	84%	17%	60%	21%	49%	38%	21%	28%	13%	25%	86%
Investeren in de gezondheidszorg van arme landen is noodzakelijk om ook Nederland te beschermen tegen toekomstige pandemieën	**	42%	11%	69%	30%	63%	52%	66%	79%	38%	72%	50%	13%
De Nederlandse overheid moet meer geld investeren om toekomstige pandemieën te voorkomen	38%	40%	28%	60%	25%	54%	50%	55%	53%	28%	35%	61%	29%
De Nederlandse overheid moet meer geld investeren in de gezondheidszorg in arme landen	19%	23%	4%	54%	8%	30%	23%	39%	61%	27%	50%	37%	5%
Nederland is goed genoeg voorbereid op een eventuele toekomstige pandemie	20%	14%	18%	7%	20%	19%	16%	10%	1%	7%	11%	7%	26%

*Indicatief vanwege een beperkt aantal waarnemingen (n < 50). **Deze stelling is in 2025 voor het eerst voorgelegd.

Contactgegevens

Ipsos I&O

Zuiderval 70
7543 EZ Enschede
053 - 200 52 00

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
020 – 308 48 00

Amstelveenseweg 760
1081 JK Amsterdam
020 - 607 07 07

Ericssonstraat 2
5121 ML Rijen
020-607 07 07

